

İSTASYON LOJMANININ HALK KÜTÜPHANESİNE DÖNÜŞÜMÜ PROJESİ

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

GAR KÜTÜPHANELERİ PROJESİ

KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ VE
TCDD İŞ BİRLİĞİ İLE

Halk Kütüphanesi Raporları: 3

Her hakkı saklıdır.
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü

Gar Kütüphaneleri Projesi
Halk Kütüphanesi Raporları: 3

Ankara, 2018

Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
Adres: Anafartalar Mah. Cumhuriyet Bulvarı
No: 4 B Blok Ulus / ANKARA
Telefon: 0(312) 309 90 50
Genel ağı: www.kygm.gov.tr
E-posta: kygm@kultur.gov.tr

GİRİŞ

1 9.yüzyılda Avrupa şehirlerinde sosyal ve endüstriyel modernleşmesinin ve yeni teknolojik çağın sembolü olan demiryolları ve istasyon donatıları o dönem mimarisi ile de dikkat çekmekteydi. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Almanya'ya verilen demiryolu imtiyazı doğrultusunda Anadolu'da yapılan Gar binaları ve istasyon donatıları Avrupalı mimarlar tarafından tasarlanmıştır. Toplumda "Alman evleri" olarak bilinen sarı istasyon binaları Alman mimarlar tarafından neo-klasik dönemi yansıtan bir tipolojide tasarlanmış ve kentlerde modernleşme sürecinde önemli rol oynamıştır.

19. yüzyılda Anadolu kentlerinde demiryolu istasyonları; istasyon lojmanları, lokomotif deposu ve bakım onarım yapısı, atölye ve ambar binaları ve otel binaları gibi farklı işlevlere sahip binalardan oluşan ve kente entegre olmuş yerleşkeler şeklinde planlanmış ve uygulanmıştır.

Demiryollarının Anadolu'daki gelişim sürecinde üretilmiş istasyon yapıları kültür varlığı olarak tarihi değerinin yanı sıra, dönemin sosyo-ekonomik ve teknolojik özelliklerini yansıtmaları açısından, belge değeri ve günümüzde de yeni garın hizmet binası olarak da olsa işlevini sürdürebilmesi nedeniyle, kullanım değerine sahiptir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Almanya'ya verilen demiryolu imtiyazı doğrultusunda Anadolu'da yapılan Gar binaları ve istasyon donatıları Avrupalı mimarlar tarafından tasarlanmıştır.

Konya Eski Gar Binası (Ö. Karakul)

Örnek istasyon yerleşkesi olarak Konya garı ve istasyon donatıları (Google Haritalar)

1950'lerden sonra ülkemizde gelişen karayolları ve karayolu taşımacılığı ile birlikte demiryolu ve tren istasyonlarının kentlerde önemini kaybetmiştir.

19. yüzyıl şehirlerinde demiryolları istasyonları, kente şekil veren ve kent yaşamını düzenleyen ana etkenlerden biriydi. Benzer şekilde, İstasyon binaları kentin modernleşme sürecine katkı sağlamış, salt ulaşım altyapısı olmakla kalmamış halkın sosyalleşme mekanlarından biri olarak kent hafızasında yerini almıştır.

Ancak 1950'lerden sonra ülkemizde gelişen karayolları ve karayolu taşımacılığı ile birlikte demiryolu ve tren istasyonlarının kentlerde önemini kaybetmiştir. 2004 yılına kadar yaşanan durağanlık, 2004 yılı sonrasında yapılan yatırımlar ile yeniden hareketlenmiş ve bugün geldiğimiz noktada Ankara-Eskişehir-Konya-İstanbul illeri Tren Garları yeniden

kentin odak noktalarından biri haline gelmiştir.

20.yüzyılın başlarında toplumun bir araya geldiği, sosyalleştiği, ülke gündeminden haberdar olduğu, yerelin ulusala bağlandığı odak noktası olan istasyon ve bağlı donatıları günümüzde yeniden kentin çekim merkezlerinden biri haline gelmiştir. Döneminin önemli kamusal yapıları olan istasyon binaları, birer endüstri mirası olarak kent hafızasındaki yerini korurken diğer yandan istasyon binalarının birer kent imgesi olarak ve işlevini yenileyerek kamunun kullanımına sunulması bölgenin sosyo-ekonomik sürdürülebilirliğini destekleyecektir.

Bir dönem ulusal gazetelerin geldiği ve havadislerin ilk

Hua Hin Tren İstasyonu'nda tren kitaplığı

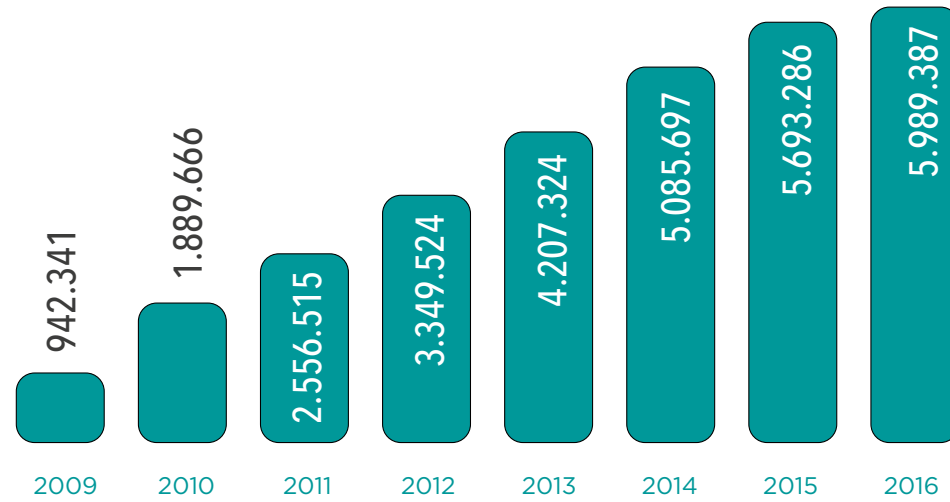
Günümüzde, dünya ülkelerinde yaygın olarak uygulanan, tren istasyonlarında kütüphane kurulmasıyla sosyalleşme, tren yolculuğuna olan rağbet artmıştır. Bu kütüphanelerin yörenin kültür hayatına katkısı olmuştur.

öğrenildiği, istişare edildiği; ayrılıkların-kavuşmaların yaşandığı; kentlinin modernleşme sürecinde sosyalleşmek için seçtiği mekan olarak Tren İstasyonu benzer işlevleri üstlenebilecek, diğer bir deyişle toplumun bilgiye erişmesini, bilgiyi paylaşmasını ve üretmesini sağlayacak kamusal mekan olan kütüphane işlevi ile yeniden canlanacaktır.

Özellikle kentin tarihinde önemli çekim bölgesi olan ancak değişen dönüşen sosyo-ekonomik nedenlerle işlevini kaybetmiş alanların kültürel işlevler yüklenerek korunması ve kullanılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, farklı ülkelerde kentsel dönüşüm çalışmaları yürütülmektedir. Bu yapıların kütüphane olarak yeniden kullanılması da benzer şekilde yaygındır.

AMAÇ

Yeni nesil kütüphane kullanıcıları günlük yaşamları içerisinde kütüphanelere zaman ayırmakta zorlanıyorlar. Yapılan araştırmalara göre bunun nedenlerinden biri, teknolojinin de gelişmesi ile insanların günlük yaşantılarını daha yoğun sürdürmeleridir. Bu doğrultuda, kütüphaneleri toplumun günlük ziyaret sayısının fazla olduğu odaklara konumlandırmak kullanımı arttıracaktır. Tren istasyonları da bu odak noktalarından biridir. Son 10 yılda demiryolu yatırımlarının ivmelenecek devam etmesi, yeni nesil trenlerin daha konforlu ve modern olması, yüksek hızlı tren ile zamanında istenilen yere ulaşmanın rahatlığı yolcuların şehirlerarası ulaşım alternatifleri arasında demiryolunu tercih etmelerini sağlamaktadır.

2009-2016 yılları arası demir yolundan seyahat eden yolcu sayısı

Son 10 yılda demiryolu yatırımlarının ivmelenecek devam etmesi, yeni nesil trenlerin daha konforlu ve modern olması, yüksek hızlı tren ile zamanında istenilen yere ulaşmanın rahatlığı yolcuların şehirlerarası ulaşım alternatifleri arasında demiryolunu tercih etmelerini sağlamaktadır.

Konya YHT garı

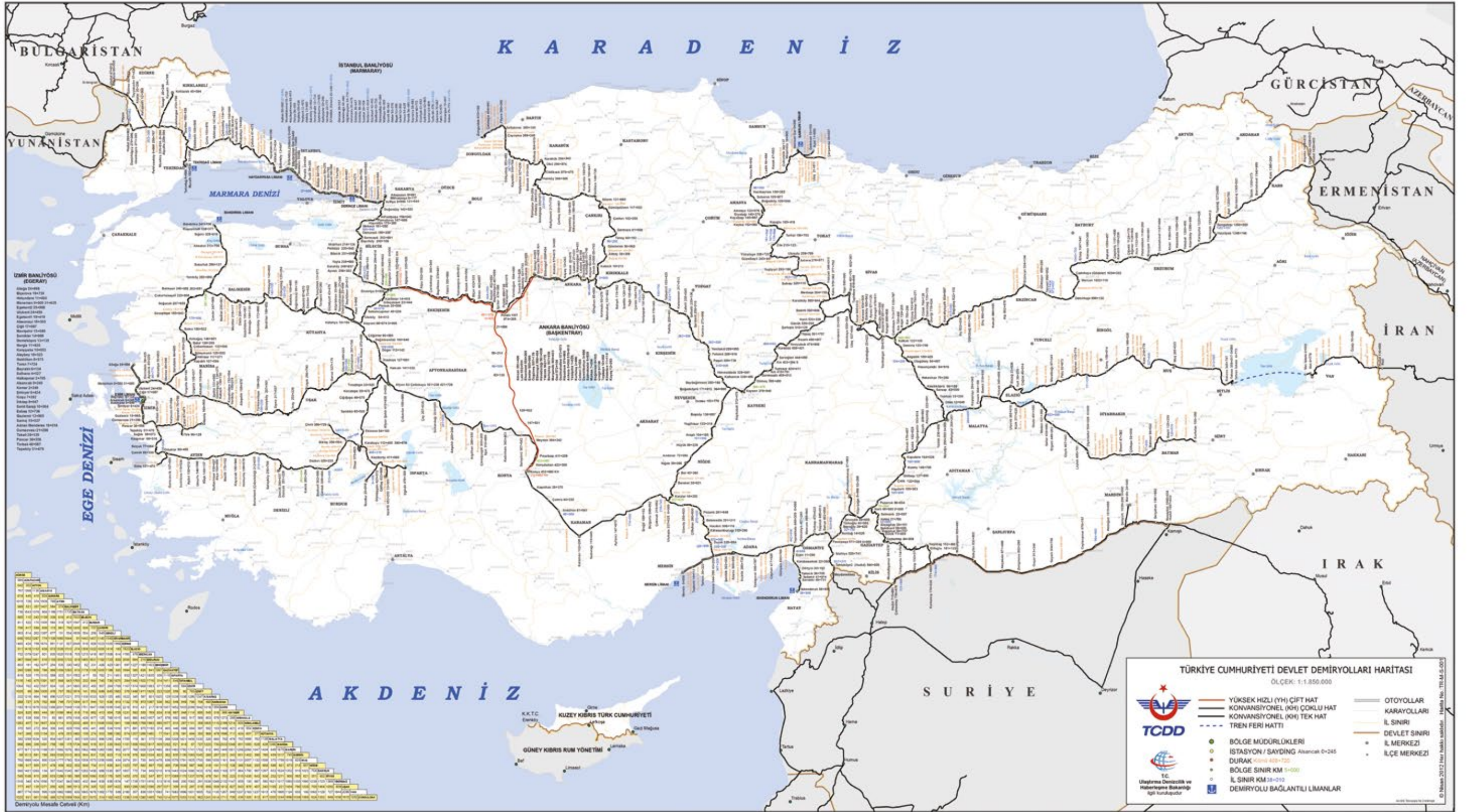
Günümüzde değeri daha da artmış olan "zamanın" aktif kullanılması gerekliliği ile tren yolculuğunda geçen sürenin değerlendirilmesine ilişkin alternatifler arasında "kitap okumak" üst sıralarda yer almaktadır.

Otobüs ya da araba ile şehirlerarası yolculuklardan ziyade trende yolcuların, çoğunlukla kitap okumaya daha eğilimli olduğu bilinmektedir. Doğası gereği en az manevra ile seçilmiş rotasında insanların ağırlık merkezinin sık değişmesinin önüne geçilmiş (mide bulantıları en aza indirgenmiş) ve bu sayede sağlık sorunu yaşamadan yolcuların bir işe odaklanmasına destek olunmaktadır.

Bu kapsamda, günümüzde değeri daha da artmış olan "zamanın" aktif kullanılması gerekliliği ile tren yolculuğunda geçen sürenin değerlendirilmesine ilişkin alternatifler arasında "kitap okumak" üst sıralarda yer almaktadır.

Hat ismi	Günlük sefer sayısı	Sefer süresi
Ankara-konya hızlı tren hattı	14	2 saat
Ankara-istanbul hızlı tren hattı	14	4 saat 12 dakika
Ankara eskışehir hızlı tren hattı	10	1 saat 36 dakika
Konya istanbul hızlı tren hattı	6	4 saat 20 dk

Temel amaç kütüphaneyi insanların günlük rutinlerinin içerisinde ulaşılabilir bir noktaya konumlandırarak yeni kullanıcıları da kütüphane kültürünün bir parçası haline getirmektir.

Türkiye demiryolu haritası

PROJENİN HEDEFLERİ VE BEKLENTİLERİ

- Trene binecek yolcular ile trenden inecek yolcuları beklerden oluşabilecek zamanın kütüphanelerde değerlendirilmesini sağlamak
- Günlük koşuşturmanın içerisinde kütüphaneye gitmeye zaman bulamayan kullanıcılara ulaşmak
- Ödünç kitapların toplanmasını sağlamak
- Bir zamanlar kamusal mekan olarak kentin hafızasında yerini almış olan istasyon yapılarının yine kamunun kullanımına açılması ile kentlilerin aidiyet ve güven duygusunu tazelemek
- Uzun tren yolculuklarında toplumu kitap okumaya yönlendirmek
- Çocuk yolculara sunulacak kitap ve boyama setleri ile ailelerin yolculuklarını sorunsuz geçirmelerini ve hatta tren yolculuklarını kitaplarla ailecek keyifli anılar haline getirmek
- Toplumun sosyalleşmesini sağlamak
- Kente ait bilgilerin sunulduğu ilan panoları ya da kent gazeteleri ile toplumun yaşadığı şehrin nabzını tutmasını ve son bilgilere erişmesini sağlamak
- Diğer kütüphanelerin tanıtımını yaparak yolculuk dışındaki zamanlarda alternatif kütüphanelerin kullanımına teşvik etmek
- Bir dönem Konyalıların birçoğunun imrendiği ve hatta içini merak ettiği Alman Evlerinin kapılarını kamuya açarak eski anıların yeni nesil ile paylaşılacağı, böylece mekanın daha da anlaşılabileceği etkinlikler düzenlemek
- 20. yüzyılın başında yereli ulusala bağlayan istasyonun, küreselleşen dünyada küreseli yerele bağlamasını sağlamak
- Yapılara yüklenecek kültürel işlevler ile kullanırken korunmasının da sağlamak

Rumia Halk Kütüphanesi: Rumia tren istasyonu binası dönüştürülerek oluşturulan kütüphane, Amerikan Kütüphaneler Birliği'nin 2 yılda bir düzenlediği kütüphane iç mekan tasarımı ödüllerine Avrupa'dan tek aday olarak layık görüldü. Bunun yanında Uluslararası iç mekan tasarımı ödülünü de alan kütüphane istasyon kültürü üzerine eklediği kütüphane kültürü ile daha çok okuyucu ile buluşuyor.

FAALİYETLER

- Kütüphane binasının çok geniş olmayacağı göz önüne alınarak koleksiyonun güncelliğinin sağlanmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.
- Pratik ve kolay anlaşılır bir hizmet kurgulanmalıdır. Hatta kullanıcıların kendi kitaplarını kendilerinin alabileceği otomasyon sistemleri altyapısı kurulması zaman kısıtını rahatlatacak bir önlem olacaktır.
- Süreli yayınlar ile en son haberlere erişim sağlanacaktır.
- Sabah erken saatler ve en yoğun akşam saatlerinde açık olmalıdır.
- Diğer istasyon ve halk kütüphaneleri ile entegre olmalıdır. Böylece bir istasyondan alınan kitap diğer istasyonda bırakılabilir.
- İstasyon kütüphanesinde ulaşılamayan kaynaklar için web sitesinde ya da ilgili personel tarafından kentteki diğer kütüphanelere yönlendirme yapılabilir.
- İstasyon kütüphanesinde kitaplar, kitapevlerindeki gibi kullanıcıyı cezbedecek ya da kısa sürede aradığını bulabilecek şekilde kapakları görünür şekilde sergilenmelidir. Tüm kitaplar olmasa da en çok tercih edilenler ya da yeni gelenler için bu doğrultuda bir strateji izlemek kullanımı arttıracaktır.
- Yolculuk süresine göre kitap önerilerinin de sunulduğu bir standın olması okuyucuların dikkatini çekerek karar verme sürelerini kısaltacaktır.
- Kütüphanenin içerisinde bulunan oturma alanından tren geliş gidiş saatlerinin takip edilebileceği ekranların olması kütüphanede geçirilen sürenin artmasını sağlayacaktır.

İstasyon kütüphanesinde kitaplar, kitapevlerindeki gibi kullanıcıyı cezbedecek ya da kısa sürede aradığını bulabilecek şekilde kapakları görünür şekilde sergilenmelidir. Tüm kitaplar olmasa da en çok tercih edilenler ya da yeni gelenler için bu doğrultuda bir strateji izlemek kullanımı arttıracaktır.

ห้องสมุดรถไฟเพื่อการท่องเที่ยว

LIBRARY TRAIN

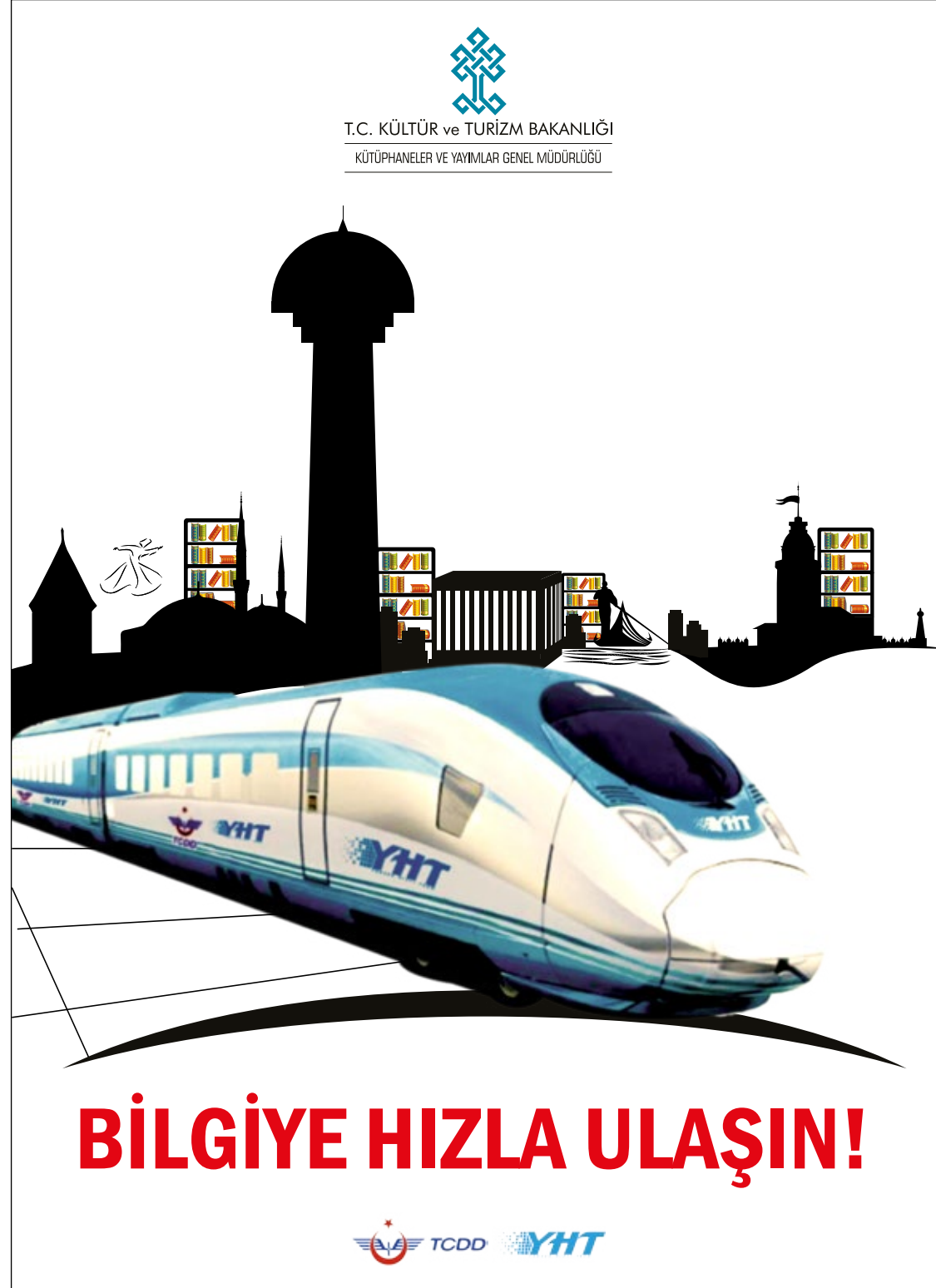
Yolculuk süresine göre kitap önerilerinin de sunulduğu bir standın olması okuyucuların dikkatini çekerek karar verme sürelerini kısıltacaktır.

1. Proje süresi: 6 ay
2. Çalışmanın kapsayacağı alan:
Konya-Ankara-Eskişehir-İstanbul tren gar ve bağlı istasyon donatıları

3. Öneriler: 1930-1950 yılları arasında çalışan Tenezzüh trenlerinde büyük bir market vagonu, sağlık vagonu, tiyatro vagonu, sinema vagonu, yolcu vagonları, çeşitli yöreleri tanıtan rehberler, restoran vagonları bulunmaktaydı. Örneğin, Konya İstasyon Yapılarında bulunan Sağlık Ocağı Doktoru belirli dönemlerde sağlık vagonu ile il il gezip gittiği yerlerde hasta muayeneleri yapabilmekteydi.

Bu kültürü yaşatmak için istasyon kütüphanesi bahçesinde kütüphanenin devamı niteliğinde vagon içinde kütüphane tasarlanabilir. Hatta Hızlı tren hattı içerisinde mini kitaplıklar oluşturulabilir

Okuma kültürünün geliştirilmesi kapsamında İstasyon Lojmanı'nın Halk Kütüphanesine Dönüştürülmesi Projesi için hazırlanan ve çeşitli platformlarda kullanılan tanıtım afişi

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

www.kygm.gov.tr